udruženje Roditelji

# Izvještaj o radu za 2023. godinu

Narativni izvještaj Udruženja Roditelji

Mnogi uspjesi u radu pratili su udruženje Roditelji tokom 2023. godine ali i neki manje lijepi momenti kojima nam se željela narušiti reputacija ali i napraviti pritisak na nas, neprimjernim reakcijama vrha Vlade.

Naši donatori su bili EU, UNICEF, UEFA Fondacija za djecu, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvo finansija, Ministarstvo zdravlja, Glavni grad, SMART Balkans. Donacijama su naše aktivnosti, uglavnom u radu sa djecom koja žive u socijalno ugroženim porodicama, podržali pojedinci i kompanije/organizacije i to u novcu ili uslugama i robi. Među njima su bili Advokatska kancelarija JMV, Next auto, Coding Giants, Međunarodni klub žena, Ernst&Young, Glovo, Telekom, Fondacija Čini dobro, kompanija One, Amplitudo, Metropolis, Domain, Mahna Mahna, Alter Modus, Kompanija We are ai, Tagor, CKB banka, Montenegrostars hotel group, Unija Smart Accountb doo, Status broker doo, Studio piksel, Sektor Montenegro, MM Hub, Lazy bags by Lela, Gold Bear Technologies, Five group, EPCG, Bemax, Gold bear, Fudbalski savez Crne Gore, Opština Nikšić, Fudbalski klub Sutjeska, Ledo sladoledi, NTC logistics, Yellow event i La Parisien.

finansijski iskazi 2023Download

**INCIJATIVE I PROTESTI**

Dešavanja u vezi sa produžetkom raspusta otvorila su početkom godine velike polemike koje se inače sporadično javljaju o tome što je sve potrebno pod hitno mijenjati u obrazovanju, posebno u školskoj godini kada je proces nastave često prekidan i učilo se online. Naprasna odluka o izmjenama Školskog kalendara, baš kao i online nastava u toku decembra zbog lažnih dojava o bombama, nedostatak grijanja u polovini škola u prvom polugodištu je izazvala veliko nezadovoljstvo kod roditelja, koji su svakodnevno pisali udruženju Roditelji. Negativne reakcije na takve odluke Vlade i Ministarstva izazvale su revolt premijera koji je u dva navrata – na sjednici Vlade ali i u izjavi medijima, između ostalog ocijenio da je udruženje Roditelji politička organizacija bivšeg ministra prosvjete.

Udruženje Roditelji je pokrenulo ***inicijativu #ObjasnimoPremijeruiVladi*** i pozvalo roditelje da napišu koji su to problemu u obrazovanju koji se godinama nagomilavaju i zbog koji sistem obrazovanja više ne smije da trpi. Preko 200 pisama je pristiglo, a zatim su dostavljena kabinetu premijera iz kojeg ni na jedno nikada nije odgovoreno.

Zbog sve češćih slučajeva nasilja među i nad djecom organizovali smo **protest** poručujući da ne smijemo dozvoliti da još neko dijete nastrada da bismo reagovali i preuzeli odgovornosti za sve

učestalije slučajeve koji se dešavaju. Tada su premijeru Dritanu Abazoviću, koji je prisustvovao protest, lično uručena pisma roditelja pristigla u okviru inicijative, a koja su proslijeđena Ministarstvu prosvjete na dalje postupanje.

Osim toga, **Savjet za prava djeteta** je prihvatio većinu naših zahtjeva dostavljenih nakon protesta, koji su se odnosili na zaštitu djece od nasilja, ali i pored zaključaka i konkretnih zadataka ministarstvima do kraja godine većina nije sprovedena, a nije odžana ni nova sjednica Savjeta jer je promijenjen sastav Vlade, a Savjetom je rukovodio premijer, dok su članovi bili ministri.

**Protest** ispred Ministarstva prosvjete zbog postupka ocjenjivanja i vrednovanja maturskog ispita za gimnazije i stručne škole smo organizovali sa Prosvjetnom zajednicom, kada je poručeno da ne pristajemo na to da prepisivanje postane pravilo i da se mora insistirati na tome da se hitno ispitaju postupci nadležnih. Istog dana traženo je da se glavnom upravnom inspektoru I Vrhovnom državnom tužilaštvu dostavi zahtjev da se ispita postupanje Ministarstva prosvjete, Državne matuske Komisije za ocjenivanje maturskog/stručnog ispita, Ispitnog centra koji je naložio angaživanje novih ocjenjivača, odnosno cjelokupnog postupka ocjenivanja I vrednovanja matruskog/stručnog ispita. Ovoj inicijativi su se Prosvjetnoj zajednici i udruženju Roditelji, članovima Komisije i Udruženju nastavnika matematike na kraju pridružili Udruženje biologa Cellula, Udruženje nastavnika fizike FIZIS, JU Gimnazija Kotor, Nastavničko vijeće JU Gimnazija “Slobodan Škerović” Podgorica, Nastavničko vijeće JU Gimnazija “Stojan Cerović” Nikšić, SMŠ “Danilo Kiš” Budva, Udruženje Roditelji, Centar za građansko obrazovanje, Akcija za ljudska prava, NVO Juventas, Centar za građanske slobode, Mreža za mlade Crne Gore, Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore – UMHCG, NVO PRIMA, Građanska alijansa, Centar za monitoring I istraživanje, Forum MNE, Mreža za omladinski aktivizam, Centar za prava djeteta Crne Gore I Pedagoški centar Crne Gore.

**ZAHTJEVI INSTITUCIJAMA**

Saradnja sa institucijama sistema mogla bi se u toku prošle godine okarakterisati kao stagnirajuća, jer i pored neke vrste otvorenosti da nas saslušaju, na konkretne zahtjeve i predloge nijesu puno žurili da reaguju. Tome su doprinijela i politička previranja i nova promjena vlasti što je dodatno usporilo postojeću administraciju. Većina zahtjeva podrazumijevala je javni pritisak uz podršku medija jer drugačije nije bilo nikakve reakcije.

- od Vrhovnog državnog tužilaštva i glavnog upravnog inspektora tražili smo zajedno sa Prosvjetnom zajednicom da hitno ispitaju postupak i sumnju na zloupotrebe, kao i utvrde odgovornost u slučaju maturskih/stručnih ispita. Ovaj zahtjev vrhovni državni tužilac proslijedio je Specijalnom državnom tužilaštvu;
- od premijera i resornih ministara, kao i Savjeta za prava djeteta, tražili smo da hitno kroz koordinirane aktivnosti i hitne mjere reaguju i zaštite djecu usljed porasta broja slučajeva nasilja.

- od premijera Dritana Abazovića tražili smo rješavanje brojnih problema iz oblasti obrazovanja, na koje su roditelja ukazali kroz našu inicijativu #PitajteVladuiPremijera
- od Vlade smo tražili hitnu reakciju i rasvjetljavanje slučajeva lažnih dojava školama zbog kojih je često prekidana nastava u osnovnim I srednjim školama;
- od Skupštine Crne Gore Ii svih poslaničkih klubova tražili smo hitno usvajanje izmjena i dopuna Zakona o privremenom izdržavanju djece, koji je već jednom bio usvojen, ali nikada nije stupio na snagu. Nadležne u Skupštini smo zamolili da, na ovaj način, pomognu samohranim roditeljima jer predugo čekaju usvajanje izmjena Zakona kako bi mogli da ostvare svoja prava. Primjena postojećeg Zakona o privremenom izdržavanju, odnosno isplate iz Alimentacionog fonda, obustavljene su do usvajanja izmjena i dopuna;
- od ministarstava zdravlja i finansija tražili smo da kroz izmjene zakona predvide zabranu uvoza nikotinskih vrećica koje djeca kupuju bez izazve zabarne, jer ne postoji u propisima. Ovaj zahtjev je prihvaćen i uvršten i novi zakon koji čeka usvajanje;
- od Ministarstva pravde smo tražili da obezbijedi primjenu posebnih mjera nadzora za počinioce krivičnih djela protiv posle slobode maloljetnika, kao I izradu registar pedofila, kako to propisuje Krivični zakonik za koji smo se izborili 2021. Godine ali se te nove odredbe još ne primjenjuju;
- od Ministarstva ekologije smo tražili da pokrene inicijativu da se organizuje recikliranja besplatnih udžbenika za osnovnu školu kako bi se obezbijedio povrat dijela novca za te namjene;
- od Ministarstva prosvjete smo tražili da odobri otvaranje jaslica u Andrijevici;
- tražili smo od Ministarstva zdravlja da u okviru Doma zdravlja u Spužu uspostavi pedijatrijsku službu jer sada djeca iz tog danilovgradskog sela nemaju na raspolaganju pedijatra;
- od Fonda za zdravstveno osiguranje, na osnovu pritužbi roditelja, tražili smo da obezbijede besplatnu stomatološku zaštitu za djecu, trudnice i studente u opštinama, poput Kotora, Pužina i Šavnika, gdje nije bilo zainteresovanih privatnika da zaključe ugovor.

**ČLANSTVA I SARADNJA**

Na Generalnoj skupštini održanoj sredinom maja odlučeno je da će udruženje Roditelji biti ***novi član jedne od najvećih evropskih mreža organizacija i pojedinaca koji se bave unapređenjem prava djece u Evropi, EUROCHILD*** i tako se prodružiti grupi od 195 članova iz 41 zemlje svijeta, čime se i Crna Gora našla na spisku.

Memorandum o saradnji potpisali smo sa **Crvenim krstom Crne Gore** prepoznajući zajednički interes za intenzivnijom saradnjom u oblasti pružanja socijalnih usluga i prevenciji socijalne isključenosti. Ovu vrstu dokumenta potpisali smo i sa **Nacionalnom asocijacijom roditelja djece i omladina sa smetnjama u razvoju Crne Gore**, organizacijom **Forum MNE**, **Fondacijom Čini dobro, Međunarodnim klubom žena Crne Gore, Fudbalskim savezom Crne Gore** i **Opštinom Nikšić**.

I u toku prethodne godine značajnu podršku u radu, posebno aktivnostima sa djecom iz socijalno ugroženih porodica, smo imali od volontera i posebno zahvaljujući saradnji sa volonterskim klubom **Gimnazije "Slobodan Škerović"** i **Univerzitetom Mediteran**, odnosno Fakultetom za strane strane jezike. Osim toga, realizovana je tradicionalna saradnja sa **Fakultetom Političkih nauka za smjer socijalna politika i socijalna rad** i 10 studenata je u okviru prakse imalo priliku da se razvijaju svoje profesionalne vještine i stiču nova znanja i iskustva direktnim radom i uključenošću u socijalni servis Učionica Družionica.

Imali smo i članicu u ***Nacionalnoj komisiji za rutinsku imunizaciju*** i ***Komisiji o uslovima WASH-a (voda, sanitacija i higijena) u obrazovnim ustanovama Crnoj Gori***, a imali smo I stalnog člana ***Komitetu za dojenje*** i u ***Savjetu za prava djeteta***, kao i u njegovom ekspertskom timu.

Predstavnica udruženja Roditelji je članica radne grupe u UNICEF-u za izradu **Smjernica za upućivanje** porodica na program Brižne porodice od strane Centara za socijalni rad u Crnoj Gori. Dio smo i **Radne grupe** za pripremu i vođenje pregovora Crne Gore u oblasti pravne tekovine EU koja se odnosi na pregovaračko poglavlje 19 – socijalna politika I zapošljavanje, **Radnoj grupi** za izradu pravilnika o visini sredstava za razvoj, odnosno finansiranje usluga socijalne i dječje zaštite I kriterijuma za njihovu raspodjelu kao i u **upravnom odboru** projekta EU i UNICEF za rani razvoj djeteta u Crnoj Gori.

Nastavili smo sa internim procesom jačanja kapaciteta organizacije u zaštiti od seksualne eksploatacije i zlostavljanja koje UNICEF sprovodi nakon harmonizacije PSEA procedure na nivou UN, uz pomoć ekspertkinje UNICEF-A. Ažurirali smo politiku koja se odnosi na ovu problematiku.

**SOCIJALNI SERVISI ZA DJECU I RODITELJE**

Socijalni servis **Učionica Družionica** – prihvatilište za djecu koja borave i žive na ulici prethodne godine obuhvatio je veliki broj djece u Podgorici i u Nikšiću.

Ovaj program čine **usluge**:

- podrška pri učenju (individualni i grupni časovi);
- psihosocijalne radionice za djecu (tinejdžere, djevojčice sa ciljem prevencije ranih brakova, djeca ranog školskog uzrasta);
- individualna psihološku podršku roditeljima i djeci;
- kreativne i edukativne radionice za djecu;
- savjetodavni rad sa roditeljima na osnaživanju njihovih kapaciteta;
- Jednokratna pomoć u vidu donacija (školski pribor, pokloni za novu godinu, garderoba, obuća, hrana…).

**Podrška u učenju**

U toku 2023. godine, programima podrške u obrazovanju bilo je obuhvaćeno **57 djece na sedmičnom nivou,** sa kojim su svakodnevno radili volonteri pružajući im podršku u

opismenjavanju.

Programom individualne i grupne podrške pri učenju realizovana su **602 časa** za djecu iz socijalno ugroženih porodica. Pratilo se školsko gradivo i radilo na rješavanju nejasnoća i nedoumica, budući da djeca dolaze iz porodica kojima su roditelja niskog stepena obrazovanja i ne mogu objasniti gradivo.

**Socijalna integracija**

Drugi segment rada sa djecom podrazumijeva grupnu dinamiku rada u cilju socijalizacije, socijalne integracije u osnaživanju djece. Prepoznajući probleme sa kojima se socijalno ugrožene porodice svakodnevno susrijeću, a tiču se diskriminacije, socijalne izolacije, stigmatizma, neredovnog pohađanja škole, ranih brakova,

Realizovane su **43 kreativno edukativne radionice** za djecu**.**

Grupa od 5 djece koja žive u siromaštvu pohađala je **besplatni kurs programiranja** u saradnji sa školom programiranja sa djecu i tinejdžere Coding Giants.

U saradnji sa školicom sporta Karate klub Podgorica **3 djece** je uključeno besplatno na treninge karatea. Njihove želje su bile ispunjene, saradnjom sa pomenutom školicom, obzirom da roditelji nijesu imali finansijskih sredstava da plaćaju vannastavne aktivnosti.

U saradnji sa Budi human fondacijom kroz akciju Srcem za Crnu Goru devetočlana porodica, koja je na evidenciji Udruženja, je **dobila novu i kompletno opremljenu kuću I preselila se iz** koje su do tada živeli.

Saradnja sa Udruženjem psihologa omogućila je kontuinirane prihološke radionice za djecu iz ranjivih porodica. U toku 2023. godine realizovane je skup radionica za **četiri grupe djece,** prepoznajući periode razvoja u kojima im je potrebna podrška. Grupe se sastajale jednom sedmično, a teme koje su najčešće obrađivali su: samopouzdanje, motivacija, tolerancija, nenasilna komunikacija, škola i školske obaveze, strahovi i sigurna povezanost. U ovim radionicama je učestvovalo **37 djece**, a realizovane su ukupno **52 radionice.**

**Grupa za socijalnu podršku**

Grupa za socijalnu podršku udruženja Roditelji je u toku čitave godine aktivno pružala pomoć ranjivim porodicama:

- **3** porodice su dobile računare;
- **118** porodica dobilo je jednokratnu pomoć u vidu garderobe, obuće, kućnih aparata;
- **6** porodica je dobilo dio namještaja za kuću;
- **143** porodice je dobilo pakete namirnica za ishranu i higijenu
- **15** porodica je dobilo vaučere za kupovinu robe i opreme za djecu;
- **807** djece dobilo je kompletan pribor potreban za školu u toku jedne godine u okviru **humanitarne akcije “Podijelimo, jer zajedno možemo više”.**

- novogodišnje želje **658 mališana** je ispunjeno u **okviru humanitarne akcije "Budi nečiji Djed Mraz";**
- **Pet porodica** je posjetilo pozorište, dok je 33 djece posjetilo CINEPLEXX, od kojih je vecina bila u bioskopu prvi put.

**SOS RODITELJSKA LINIJA**

SOS Roditeljska linija, licencirani servis od strane Ministarstva rada i socijalnog staranja, u toku 2023. godine svakodnevno bila na usluzi, a za pomoć nam se posredstvom nje obratilo oko 1.797 roditelja. Istovremeno je tokom cijele godine rađeno i na promociji ovog servisa. U pitanju je poverljiv, besplatan i anoniman servis za roditelje. Pozivom na broj 080 888 888, iz svih gradova roditelji mogu razgovarati sa stručnim licima o svim neoduimicama I poteškoćama koje imaju a tiču se njihove djece.

U cilju bolje promocij i veće dostupnosti roditeljima u Crnoj Gori aktivirana je i Instagram stranica sos_roditeljskalinija u okviru koje stručni tim prenosi savjete roditeljima vezi sa vaspitavanjem djece i roditeljskim i partnerskim ulogama.
U toku prethodne godine primijećen je porast savjetodavnih razgovora koji su bili usmjereni na odnose u porodicama i promjene ponašanja. Teme savjetodavnih razgovora su bile raznovrsne: izazovna komunikaciji sa djecom, neprilagođena i neprihvatljiva ponašanja djece, nerazumijevanje tinejdžera, problemi sa lažima i krađom i bolestima zavisnost. Osim savjetodavnih razgovora, registrovani su i informativni pozivu u dijelu ostvarivanja prava iz oblasti socijalne I dječije zaštite, procedura, kao i informisanje o isplatama materijalnih naknada.

**PROGRAMI RODITELJSTVA BRIŽNE PORODICE**

Programi roditeljstva bili su važna podrška roditeljima i 2023. godine, a na osnovu broja ciklusa i roditelja koji su ih prošli bili smo UNICEF-ov ključni partner u ovoj oblasti. Ukupno je učestvovalo 72 roditelja i dijeteta. Prethodne godine održano je ukupno **sedam programa za roditelje**, odnosno sedam grupa majki i očeva je imalo priliku da unaprijedi svoje roditeljske vještine i unaprijedi komunikaciju i odnose u porodici. Program je sprovodilo 8 stručnih radnika: socijalni radnici i psiholozi koji su prošli obuku za fasilitatore međunarodnog programa Brižne porodice. Udruženje Roditelji već 6 godine realizuje program, uz podršku UNICEF-a i EU u Crnoj Gori.

Realizovana su i tri programa za roditelje tinejdžera i njihovu djecu. U programu za roditelje djece od 2 do 9 godina učestvovala je jedna grupa u Budvi, dvije u Podgorici, i još jedna online. Program roditeljstva u Budvi prvi put su pohađali i **roditelji iz Ukrajine**, I za njih je bio obezbijeđen prevod.

**TIM ZA PODRŠKU JEDNORODITELJSKIM PORODICAMA**

Ukupan broj roditelja koji se obratio Timu je bio 543, od čega najviše telefonskim putem ili obraćanjem preko društvenih mreža, čak njih 80%. Za skoro polovinu ličnih susreta, kojih je ukupno bilo 64, urađene su usluge pravnog savjetovanja pri sastavljaju tužbe za brak ili sporazuma o prestanku istog uz modele viđanja djece. Druga polovina je upoznata sa pravima i obavezama, bilo svojim, kao staratelja, bilo pravima i obavezama drugog roditelja sa kojim dijete ne živi, kako bi prakse iz svakodnevnog života unijela i u susku presudu.

Čak 80% telefonskih poziva, kao i upita na društvenim mrežama nastao je kao posljedica implementacije Zakona o privremenom izdržavanju. Osim direktnim upućivanjem, gostovanjem u medijima pokušali smo, sa jedne strane pojasniti sve procedure korisnicima Zakona, a sa druge strane da vršimo pritisak na donosioce odluka da ubrzaju usvajanje novog, dopunjenog Zakona. Roditelji su nam se i dalje obraćali zbog nejasnoća u vezi sa pravom prelaska granice s djetetom za roditelje koji samostalno vrše roditeljsko pravo, što je omogućeno posljednje tri godine. Iako smo pokušali ostvariti komunikaciju sa MUP-om i Ministarstvom rada i socijalnog staranja oko konačne implementacije Zakona o izdavanju ličnih dokumenata, nijesmo uspjeli.

**IMPLEMENTIRANI PROJEKTI**

Nastavili smo u 2022. godini započet projekat **Inkluzivno kreiranje lokalnih javnih politika i usluga** podržan kroz program „OCD u Crnoj Gori – od osnovnih usluga do oblikovanja politika – M'BASE, koji je **završen u martu 2023. godine**. Kao nastavak projektinih aktivnosti ovog projekta organizovan je treći trening na temu javnog zagovaranja i javne komunikacije, koji su vodili građanski aktivista Vuk Vujisic i menadžerka kreativnih komunikacija Danijela Knezević. Nakon toga je realizovan i dan otvorenih otvorenih vrata Roditelji pitaju, na temu – Značaj socijalnih usluga za porodice u Crnoj Gori. Projekat je finansirala Evropska unija, a kofinansiralo Ministarstvo javne uprave.

**Nastavili smo sprovođenje još jednog projekta započetog 2022. godine „Programi podrške majkama i djeci koji su žrtve porodičnog nasilja**" u partnerstvu sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja. U okviru ovog projekta djeca sa iskustvom nasilja u porodici imala su psiho-socijalnu podršku koju su realizovali licencirani stručni randici – psiholog i socijalni radnik. Na sedmičnom nivou, kroz grupni rad, sa djecom se radilo na osnaživanju kapaciteta, prevazilaženju kriznih situacija i savladavanju tehnika umirivanja. Realizovano je **39 psihosocijalnih radionica** u okviru kojih je obuhvaćeno ukupno **46 djece**. Osim toga, pored savjetodavne linije realizovano je i besplatno pravno savjetovalište za jednoroditeljske porodice. Ukupno je **122 roditelja** dobilo besplatnu pravnu pomoć.

Nakon uspješno realizovanog projekta "Uči i Igraj" u Podgorici, udruženje Roditelji je realizovalo isti projekat u Nikšiću, a uključio je **1.200 djece koja žive u siromaštvu.** Njegov cilj jeunapređenje mogućnosti podrškom u obrazovanju i socijalnoj integraciji kroz sport za djecu, a prioritetno ona koja žive u socijalno ugroženim porodicama Podrškom u učenju je bilo obuhvaćeno ukupno **400 djece, a treninzima fudbala 800 dječaka i djevojčica na teritioriji**

**opštine Nikšić**. Od februara do juna djeca su imala priliku da besplatno treniraju fudbal, savladavaju vještine čitanja i pisanja i učestvuju na završnom događaju – fudbalskom kupu. Sva djeca koja su trenirala fudbal su dobila majice, dresove patike, a oni koja su pohađala radionice opismenjavanja kompletan material za rad. Sa djecom su radili nastavnici, licencirani treneri i volonteri. U Nikšiću je 8 škola bilo uključeno u projektne aktivnosti i to OŠ "Luka Simonović" , OŠ "Mileva Lajović Lalatović" , OŠ "Milija Nikčević" , OŠ "Jagoš Kontić" , OŠ " Ratko Žarić" , OŠ "Olga Golović" , OŠ "Braća Labudović", OŠ "Braća Ribar".

Kroz projekat su promovisane jednake mogućnosti za svu djecu pa je:
– realizovano je **1.024 besplatnih treninga fudbala** za djecu u **8 osnovnih škola;**
– održano **192 radionice čitanja I pisanja za ukupno 400 djece;**
– unaprijeđeno samopouzdanje, motivacija i socijalne vještine kod sve uključene djece.

Video sa rezultatima projektnim aktivnosti:

> View this post on Instagram
> A post shared by Učionica Družionica (@ucionicadruzionica)

**Sproveli smo i projekat podizanje svijesti javnosti za umanjenje i eliminaciju rodnih stereotipa u Crnoj Gori – "Ravnopravno = Ispravno"** sa ciljem smanjenja stepena stereotipa o tradicionalnoj podjeli rodnih uloga između muškaraca i koji su zastupljeni u Crnoj Gori. Realizovana je društvena kampanja "Ravnopravno je kada smo zadovoljni svi", a podrazumijevala je prikaz srećne porodice koja nije opterećena rodnim stereotipima. Doseg gledaoca ovog spota je bio 622.289. Osim toga, putem vizualnih prikaza promovisani su podaci/ činjenice koje su od presudne važnosti za kreiranje pozitivnig ambijenta za porodice, odnosno omogućavanje prilika da su očevi više uključeni u roditeljstvo i podjeli kućnih poslova.

Započeli smo i nekoliko novih projekata:

**Projekat Porodični karavan** udruženje Roditelji realizovala u saradnji sa UNICEF-om Crne Gore, a uz finansijsku podršku Delegacije Evropske unije. Ovim projektom smo zagovarali uključivanje i osnaživanje lokalnih zajednica da obezbijede uslove neophodne za optimalan rast i razvoj djece. Porodični karavan obilazio gradove širom Crne Gore, sa nekoliko različitih tematskih aktivnosti koje doprinose boljem informisanju roditelja o važnim temama koje se odnose na rast i razvoj djece, kao što su dojenje, ishrana, vakcinacija, fizička aktivnost, značaj kontakta, igre i ograničavanja upotrebe tehnoloških sredstava koja nijesu namjenjena djeci. Realizovane su aktivnosti u **25 opština** u Crnoj Gori. Uradili smo i tri podcasta u dijelu informisanja i osnaživanja roditelja, putem online formata koji je široko rasprostranjen. Teme ovih predavanja su uglavnom usmjerene na prevenciju, informisanje i očuvanje zdravlja najmljađih.

**Projekat "Borba protiv nasilja nad djecom kroz uspostavljanje prvog Centra za podršku u Crnoj Gori"** koji Udruženje Roditelji i JU Dječji dom Mladost zajedno realizuju u okviru IPA Podrške zapošljavanju, socijalnoj inkluziji i socijalnom preduzetništvu, finansiran od strane EU i

kofinansiran od strane Vlade Crne Gore. Cilj ovog projekta je unaprijeđenjene sistema podrške porodicama djece sa neprilagođenim ponašanjem, kroz ohrabrivanje za promjenu ponašanja. Krajem godine realizovan je prvi modul bazične obuke Family lab za profesionalce u Crnoj Gori.

**Projekat "Sistemi podrške ranjivim porodicama"** usmjeren na unapređenju nivoa podrške porodicama koje se suočavaju sa krizom ili su u riziku od izmještanja djece iz porodice, udruženje Roditelji sprovodi u partnerstvu sa Ministarsrtvom rada I socijalnog staranja. U toku 2023. godine Uspostavljena je individualna psihoterapijska podrška za ranjive porodice, koje se suočavaju sa problemom nasilja u porodici i problemima u ponašanju djece. Ovu podršku je dobilo **osam porodica**. Uglavnom su bili uključeni roditelji ali i djeca, koje su uputili centri za socijalni rad Podgorica i Herceg Novi. Realizovano je **33 psihoterapijskih seansi**. Osim toga, jednoroditeljskim porodicama je bilo dostupno besplatno pravno savjetovanje, a 16 roditelja je tu mogućnost i iskoristilo. Za djecu koja dolaze iz siromašnih porodica a suočavaju se sa kriznim situacijama organizovano je osam psihosocijalnih radionica za djecu (uključeno 12 djece).

Osim kroz direktnu podršku naših savjetnica za dojenje, promovisali smo I podržavali dojenje ažuriranjem i podjelom svim porodilištima Vodiča za dojenje u toku Svjetske sedmice dojenja. Ova publikacija dio je projekta **Vršnjačka podrška dojenju** koji su sprovodile vršnjačke savjetnice za dojenje udruženja Roditelji, a namijenjena je trudnicama koje se spremaju da doje i onima koje već prvih sati i dana u dojenju imaju pitanja, neodumice, strahove, probleme… Vodič je uradilo udruženje Roditelji, u saradnji sa UNICEF-om i Ministarstvom zdravlja, a uz podršku Evropske unije u Crnoj Gori.

**Projekat "Podrži me da naučim**" u partnerstvu sa Ministarstvom ljudskih I manjinskih prava čiji cilj je umanjena stigmatizacija i diskriminacije Roma/Romkinja, Egipćana/Egipćanki promovisanjem i podsticanjem obrazovanja i promovisanjem jednakih mogućnosti počeli smo da sprovodimo krajem godine. Većina aktivnosti – podrška u učenju i u pripremi za eksternu provjeru znanja na kraju 9. razreda kao i za proslavu polumaturskih večeri počela je da se sprovodu u 2024. godini.

**Projekat „*Nulta tolerancija prema nezakonitoj prodaji alkoholnih proizvoda maloljetnim licima*"** u partnerstvu sa Ministarstvom zdravlja, ima za cilj pružanje doprinosa u rješavanju jednog od akutnih problema u Crnoj Gori, a to je nekontrolisana prodaja alkoholnih pića maloljetnim licima u marketima i kafićima. Pripremili smo scenaro za snimanje socijalnoh eksperimenta koji će pokazati na koji način se poštuju odredbe zakona koje propisuju zabranu točenja i prodaje alkohola maloljetnicima.

**Projekat "Znanjem do ravnopravnosti**" koji je odobrilo Mnistarstvo za ljudska i manjinska prava, donijeće nam društvenu igru za predškolce I osnovce čiji je cilj ravnopravnije društvo posebno u dijelu koji se odnosi na rodnu ravnopravnost I rodnu podjelu uloga.

**AKTIVNOSTI PORTALA RODITELJI.ME**

Nasilje među djecom i nad njima bila je jedna od najzastupljenijih tema u toku prethodne godine, kojom smo se bavili na portalu **Roditelji.me.** Izvještavali smo o velikom broju slučajeva nasilja i neprihvatljivog ponašanja djece i mladih koji su se dešavali, a uporedo sa tim pratili i kako su u ovim slučajevima postupale institucije.

Kroz izvještavanje o novim slučajevima i nepostupanju institucija u skladu sa propisima, pokušao se napraviti dodatni pritisak I vjetar u leđa zalaganjima Udruženja na institucije unaprijede svoj rad, ali se malo toga uspjelo. Većina odredbi tih propisa i dalje nije počela da se primjenjuje, a za konkretne propuste u određenim oblastima nije bilo odgovornih.

Jedna od tema koja je obilježila prošlu godinu i na portalu bile su bile su i zloupotrebe u toku eksternih provjera znanja za učenike završnih razreda. Nakon što je polaganje iz matematike za đake devetog razreda obustavljeno i odloženo nakon što su testovi “procureli”, javnost je potresla i informacija o masovnom prepisivanju na maturskim ispitima, te spornim odlukama nadležnih tim povodom.
Ni godinu nakon izmijena Krivičnog zakonika u dijelu koji se odnosi na djela protiv polne slobode maloljetnika, u Crnoj Gori nijesmo dočekali primjenu tih mjera. Osim uvođenja strožih kazni za pedofile, tokom 2023. godine nije napravljen registar počinilaca ovih krivičnih djela, niti su počele da se primjenjuju posebne mjere nadzora za njih. Te teme bile su u fokusu naših ZAaganja, ali i rada portala, tokom cijele prošle godine.

Seksualno zlostavljanje djece pratili smo i kroz izvještavanje o više pojedinačnih slučajeva, koji su potvrdili da su i dalje sporna postupanja nadležnih u policiji, tužilaštvima i sudovima kada je riječ o najboljem interesu djece.

Portal Roditelji.me sproveo je i istraživanje o iskustvima iz crnogorskih porodilišta, u kojem je učestvovalo više od 1.700 žena. Njihovi odgovori, kao i dodatno istraživanje tim povodom, pokazali su da je u crnogorskim porodilištima, uprkos pomacima na bolje, i dalje visok stepen primjene spornih procedura i intervencija. https://www.roditelji.me/blog/2023/06/22/osjecala-sam-se-kao-da-nada-mnom-nesto-rade-a-ne-kao-ucesnik-u-sopstvenom-porodaju

Aktvirali smo nalog i na društvenoj mreži TikTok, a naši videi su odstizali rekordan reach od million.+

**DOGAĐAJI**

Peto izdanje najvećeg porodičnog događaja u zemlji – **Porodica Fest** okupilo je oko 10 hiljada roditelja i djece djece koji su uživali u raznovrsnom i bogatom programu u najljepšem podgoričkom parku, ispred Dvorca Petrovića na Kruševcu. Cjelodnevni program 5. izdanja festivala bio je osmišljen tako da su u njemu mogli uživati svi članovi porodice na taj način proslavljajući Međunarodni dan porodice. U okviru bogatog programa tokom dana je bilo organizovano čak preko 60 različitih sadržaja: kreativno-edukativnih radionica, takmičenja, igara

i sportskih aktivnosti, predstava za djecu, muzičkih i plesnih nastupa, animacija, druženja sa maskotama, udomljavanje štenaca, porodični sajam.

Deseto jubilarno izdanje Info dana **Stiže nam beba** održano u atrijumu centra BIG Fashion Podgorica. Događaj su desetu godinu organizovali Udruženje Roditelji i njegovo socijalno preduzeće Kreativa lab, u partnerstvu sa Kliničkim centrom Crne Gore, Domom zdravlja Podgorica i centrom BIG fashion, a cjelodnevni događaj bio je najposjećeniji do sad. Jedinstven po konceptu, Info dan Stiže nam beba svake godine okupi veliki broj trudnica i budućih očeva, kao i onih koji su nedavno postali roditelji jer im pruža priliku da se informišu, edukuju, ali i osvoje poklone koji će im biti korisni tokom prvih mjeseci sa bebom. Tokom programa na bini su se smjenjivali stručnjaci iz oblasti zdravlja i porodične edukacije kao i specijalni gosti, a u okviru sajamskog dijela predstavile su se kompanije koje nude proizvode namijenjene trudnicama, porodiljama, bebama, ali i ostalim članovima porodice. Posjetioci su imali priliku da iz prve ruke čuju stručne savjete i informišu se o temama vezanim za trudnoću, porođaj, dojenje i brigu o bebi i tako se na najbolji način pripreme za dolazak novog člana porodice.

Prošle godine Udruženje je bilo i dio dječije manifestacije – Festival dječijeg stvaralašta i stvaralaštva za djecu **Upadaj u bajku**. Festival je organizovala Narodna biblioteka „Radosav Ljumović“ iz Podgorice u saradnji sa Kulturnim centrom Čigralište, Udruženjem crnogorskih pisaca za djecu i mlade, udruženjem Roditelji i medijskim sponzorom portalom Roditelji.me. Glavni ciljevi Festivala bili su približavanje umjetnosti i kulture djeci, podsticanje kreativnosti kod najmlađih, te promocija i podrška talentovanoj djeci.

**ONLINE INTERVJUI I PODCAST EMISIJE**

U saradnji sa novinskom agencijom **MINA** udruženje Roditelji je organizovalo dva LIVE-a:

*Epidemiolog, **Igor Galić** i pedijatrica **Dušica Gojković**, na temu Epidemija malih boginja: Kako se odbraniti. Roditelji su mogli da pitaju sve što ih je zanimalo o MMR vakcini*

https://www.instagram.com/p/CpS5_E7q_p6/?utm_source=ig_web_copy_link

*Pedijatrica gastroenterolog dr **Dušanka Novosel** iz Instituta za bolesti djece i Igor Jokanović, koordinator prve pomoći u Crvenom krstu Crne Gore na temu Šta uraditi ako dijete proguta strani predmet.*

https://www.instagram.com/tv/CpS5_E7q_p6/?igsh=eGZrN3duam15YWk3

U studiju Agencije MINA snimali smo i nekoliko podcasta Roditelji pitaju.

*Kako izgleda proces testiranja budućih pravaka, kako da znamo da je dijete zrelo i spremno za školu, na koji način se formiraju odjeljenja… razgovarali smo sa pedagoškinjom Katarinom*

*Vučinić Marković iz Udruženja pedagoga.*

*Predsjednik komore javnih izvršitelja **Vidaka Latkovića**, sa kojim smo razgovarali o procedurama koje samohrane roditelje očekuju kada pokušaju uz njihovu pomoć da naplate nenaplaćene alimentacije.*

*Djeca bi trebalo da budu usmjerena na znanje, ne zbog učitelja, tate, mame… nego zbog rade na sebi, što sada nije slučaj u Crnoj Gori, već je fokus na ocjeni pa nije ni čudno zašto se vara na testovima, kazao nam je učitelj Saša Bakrač.*

*Direktorica JPU "Ljubica Popović", **Vesna Nikolić** o pripremi za vrtić u novoj školskoj godini.*

*Načelnica ginekologije u Domu zdravlja Podgorica, dr **Jelena Knežević** o trudnoći u toku ljetnjih mjeseci.*

*Državna sekretarka Ministarstva zdravlja **Slađana Ćorić**. Ona je ukazala na važnost preventivnih pregleda koji su ključni za pravilan rast i razvoj djece.*

*Epidemiološkinja Instituta za javno zdravlje dr **Milena Popović Samardžić** o komunikaciji ljekara i roditelja I nepovjerenju u vakcinaciju djece u Crnoj Gori.*

*Specijalista higijene iz Instituta za javno zdravlje dr **Borko Bajić**, koji je ukazao na problem sa prekomjernom težinom i gojaznošću u Crnoj Gori.*

*Za kvalitet odnosa koji gradimo sa djecom odgovorni smo prije svega mi odrasli. Ono što mi radimo to u značajnoj mjeri boji kvalitet toga u kakvu će osobu dijete odrasti, objasnila nam je specijalistkinja psihosocijalnog pristupa u socijalnom radu, porodična psihoterapeutkinja, Ivana Muškinja.*

**KONFERENCIJE I SEMINARI**

Članovi našeg tima učestvovali su u:

- obuci "Uloga OCD u sistemu brige o mentalnom zdravlju- mogućnosti i izazovi";
- obuci " Uloga stručnih radnika u procesu prepoznavanja alijenacije kod djece";
- treningu "Javno zastupanje" u organizaciji Fonda za aktivno građanstvo;
- akreditovanoj obuci Sistemski pristup u razumijevanju i radu sa porodicama u postupcima razvoda;
- dvodnevnoj obuci obuci za profesionalce dječije zaštite u primjeni kulturno kompetentne međusektorske prevencije i usluga podrške žrtvama nasilja koju je sprovelo Ministarstvo rada i socijalnog staranja uz tehničku podršku predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori;
- Bazičnoj obuci Familly Lab Association iz Srbije o principicima danskog psihoterapeuta Jespera Jula u radu sa porodicama.